

Kohtuasi C-825/21**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

23. detsember 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Cour de cassation (Belgia kassatsioonikohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

13. detsember 2021

Kaebaja:

UP

Vastustaja:

Centre public d'action sociale de Liège (Liège'i sotsiaalhoolekandekeskus, Belgia)

1. Vaidluse ese ja taust:

- 1 24. septembril 2014 keelduti kaebajale varjupaiga andmisest ja 13. oktoobril 2014 tehti talle teatavaks riigi territooriumilt lahkumise ettekirjutus.
- 2 16. oktoobril 2014 esitas kaebaja Conseil du contentieux des étrangers'le (välismaalaste asjade halduskohus, Belgia) kaebuse varjupaiga andmisest keeldumise otsuse peale.
- 3 19. jaanuaril 2015 esitas kaebaja elamisloa taotluse meditsiinilistel põhjustel.
- 4 8. juunil 2015 tunnistati see taotlus vastuvõetavaks ning kaebajale väljastati välismaalase registreerimistunnistus (ajutine elamisluba). Centre public d'action sociale de Liège (Liège'i sotsiaalhoolekandekeskus) määras talle seejärel rahalise sotsiaaltoetuse.
- 5 22. juulil 2015 jättis Conseil du contentieux des étrangers (välismaalaste asjade halduskohus, Belgia) rahuldamata 24. septembri 2014. aasta keeldumisotsuse peale esitatud kaebuse.

- 6 20. aprillil 2016 tunnistas Office des étrangers (välismaalaste amet, Belgia) meditsiinilistel põhjustel esitatud elamisloa taotluse põhjendamatuks. Kaebajale ei väljastatud enam välismaalase registreerimistunnistust (ajutine elamisluba).
- 7 Kaebaja esitas selle otsuse peale kaebuse Conseil du contentieux des étrangers'le (välismaalaste asjade halduskohus, Belgia); see kaebus ei ole peatava toimega.
- 8 Liège'i sotsiaalhoolekandekeskus lõpetas kaebajale rahalise sotsiaaltoetuse maksmise 1. mail 2016.
- 9 7. novembri 2016. aasta kohtuotsusega jättis tribunal du travail de Liège (Liège'i töökohus, Belgia) rahuldamata kaebuse, mille kaebaja oli esitanud sotsiaaltoetuse äravõtmise peale.
- 10 15. märtsil 2017 otsustas cour du travail de Liège (Liège'i kõrgem töökohus, Belgia) jätta rahuldamata apellatsioonkaebuse, mille kaebaja oli selle kohtuotsuse peale esitanud.
- 11 Cour du travail de Liège (Liège'i kõrgem töökohus, Belgia) leidis sisuliselt, et enne meditsiinilistel põhjustel elamisloa taotlemist teatavaks tehtud riigi territooriumilt lahkumise ettekirjutuse õiguslik toime oli küll peatatud, kuid siiski jõus, ning selle õiguslik toime taastus täiel määral pärast seda, kui välismaalaste registrisse kandmise tõendeid enam ei väljastatud. Kaebajal, kes ei viibi Belgias enam seaduslikult, ei ole seega enam õigust asjaomasele sotsiaaltoetusele.
- 12 Cour de cassation (Belgia kassatsioonikohus), kellele esitati selle kohtuotsuse peale kassatsioonkaebus, pöördub käesolevaga Euroopa Kohtu poole.

2. Kohaldatavad õigusnormid:

Liidu õigus

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel

- 13 II peatüki „Ebaseadusliku riigisviibimise lõpetamine“ artiklis 6 on sätestatud:

„Tagasisaatmisotsus

1. Ilma et see piiraks lõigetes 2 kuni 5 sätestatud erandite kohaldamist, väljastavad liikmesriigid tagasisaatmisotsuse iga kolmanda riigi kodaniku kohta, kes viibib nende territooriumil ebaseaduslikult.

[...]

4. Liikmesriigid võivad igal ajal otsustada väljastada nende territooriumil ebaseaduslikult viibivale kolmanda riigi kodanikule kaastundlikel, humanitaar- või muudel põhjustel sõltumatu elamisloa või muu loa riigis viibida. Sellisel juhul tagasisaatmisotsust ei väljastata. Kui tagasisaatmisotsus on juba väljastatud, siis see tühistatakse või peatatakse elamisloa või mõne muu riigisviibimist lubava loa kehtivusajaks.

[...]“.

14 Artiklis 8 „Väljasaatmine“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed tagasisaatmisotsuse täitmiseks juhul, kui artikli 7 lõike 4 kohast tähtaega vabatahtlikuks lahkumiseks ei ole määratud või kui tagasipöördumiskohustust ei ole artikli 7 kohaselt vabatahtlikuks lahkumiseks määratud tähtaja jooksul täidetud.

[...]

6. Liikmesriigid näevad ette sunniviisilise tagasisaatmise tõhusa jälgimissüsteemi.“

Liikmesriigi õigus

8. juuli 1976. aasta avalik-õiguslike sotsiaalhoolekandekeskuste alusseadus (loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'action sociale)

15 Artiklis 1 on sätestatud:

„Igaühel on õigus saada sotsiaalabi. Sotsiaalabi eesmärk on võimaldada igaühel elada inimväärsel elul.

Asutatakse avalik-õiguslikud sotsiaalhoolekandekeskused, mille ülesanne on tagada sotsiaalabi käesolevas seaduses sätestatud tingimustel.“

16 Artiklis 57 on sätestatud:

„§ 1. Ilma et see piiraks artikli 57ter sätete kohaldamist, on sotsiaalhoolekandekeskuse ülesanne tagada üksikisikutele ja peredele kogukonna poolne abi.

[...]

Selline abi võib olla materiaalne, sotsiaalne, meditsiiniline, sotsiaalmeditsiiniline või psühholoogiline.

§ 2. Erandina käesoleva seaduse muudest sätetest piirduvad riikliku sotsiaalhoolekandekeskuse ülesanded:

1. vältimatu arstiabi osutamisega ebaseaduslikult Belgia Kuningriigis viibivale välismaalasele;

[...]

Välismaalane, kes väidab end põgenikuks ja taotleb enda pagulasena tunnustamist, viibib Belgia Kuningriigis ebaseaduslikult, kui tema varjupaigataotlus on tagasi lükatud ja riigist lahkumise ettekirjutus on talle teatavaks tehtud. [...]"

15. detsembri 1980. aasta seadus välismaalaste riiki sisenemise, riigis viibimise, sinna elama asumise ja riigist väljasaatmise kohta (loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers)

17 Artiklis 9ter on sätestatud:

„§ 1. Belgias elav välismaalane [...] kellel on haigus, mis kujutab tegelikku ohtu tema elule või kehalisele puutumatusale või reaalset ohtu saada ebainimlikult või alandavalt koheldud, kui tema päritoluriigis või riigis, kus ta elab, ei leidu sobivat ravi, võib [...] taotleda luba [...] Kuningriigis elamiseks.“

17. mai 2007. aasta kuninglik dekreet, millega kehtestatakse 15. septembri 2006. aasta seaduse, millega muudetakse 15. detsembri 1980. aasta seadust välismaalaste riiki sisenemise, riigis viibimise, sinna elama asumise ja riigist väljasaatmise kohta, rakenduseeskirjad (Arrêté royal du 17 mai 2007 fixant des modalités d'exécution de la loi du 15 septembre 2006 modifiant la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers)

18 Artiklis 7 on sätestatud:

„[...]"

Välja arvatud seaduse artikli 9ter §-s 3 nimetatud juhtudel, annab ministri volitatud isik omavalitsusele korralduse kanda asjaomane isik välismaalaste registrisse ja väljastada talle välismaalase registreerimistunnistuse (*attestation d'immatriculation*) A-vorm. [...]"

19 Artiklis 8 on sätestatud:

„Ajutine elamisluba ja välismaalase registreerimistunnistus, mis väljastatakse seaduse artikli 9ter alusel, kehtivad vähemalt ühe aasta.“

3. Kassaatori seisukoht:

20 Kassaator väidab sisuliselt, et välismaalase registreerimistunnistus lubab isikul, kes on taotlenud riigis viibimist meditsiinilistel põhjustel, viibida riigi

territooriumil, kuigi ajutiselt ja ebakindlalt, ja seega otsustab vaikumisi tagasi võtta eelnevalt teatavaks tehtud riigi territooriumilt lahkumise ettekirjutuse. Seega ei saanud vaidlustatud kohtuotsuses tugineda riigi territooriumilt lahkumise ettekirjutusele, et otsustada, et kaebaja viibis kõnealusel ajavahemikul 1. maist kuni 2. novembrini 2016 riigis ebaseaduslikult ega võinud 8. juuli 1976. aasta seaduse artikli 57 § 2 kohaselt saada muud sotsiaalabi kui vältimatut arstiabi.

4. Kassatsioonikohtu hinnang:

- 21 Direktiivi 2008/115 artikli 6 lõike 1 kohaselt väljastavad liikmesriigid tagasisaatmisotsuse iga kolmanda riigi kodaniku kohta, kes viibib nende territooriumil ebaseaduslikult
- 22 Direktiivi 2008/115 artikli 6 lõike 4 alusel võivad liikmesriigid igal ajal otsustada väljastada nende territooriumil ebaseaduslikult viibivale kolmanda riigi kodanikule kaastundlikel, humanitaar- või muudel põhjustel sõltumatu elamisloa või muu loa riigis viibida ning juhul kui tagasisaatmisotsus on juba väljastatud, siis see tühistatakse või peatatakse elamisloa või mõne muu riigisviibimist lubava loa kehtivusajaks.
- 23 Kõnealuse direktiivi artikli 8 lõikes 1 on sätestatud, et liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed tagasisaatmisotsuse täitmiseks.
- 24 19. juuni 2018. aasta kohtuotsuses Gnandi (C-181/16, EU:C:2018:465) nentis Euroopa Kohus, et Office des étrangers' (välismaalaste amet, Belgia) poolt kolmanda riigi kodanikule antud korraldus riigi territooriumilt lahkuda kujutab endast tagasisaatmisotsust direktiivi 2008/115/EÜ artikli 3 punkti 4 tähenduses.
- 25 Kohtuasjas, milles tehti 15. veebruari 2016. aasta kohtuotsus N (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84) märkis Raad van State (Madalmaade kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu), et vastavalt tema enda kohtupraktikale kaotab tagasisaatmismenetluses eelnevalt tehtud tagasisaatmisotsus täielikult kehtivuse, kui isik, kelle suhtes see menetlus toimub, esitab varjupaigataotluse. Euroopa Kohus rõhutas sellega seoses, et direktiivi 2008/115/EÜ kasulik mõju nõuab igal juhul, et selle direktiivi alusel algatatud menetlust, mille raames on tehtud tagasisaatmisotsus, võib jätkata selles staadiumis, milles see katkestati rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise tõttu, kui see taotlus on jäetud esimeses astmes rahuldamata; et liikmesriigid ei või nimelt ohustada selle direktiivi eesmärgi saavutamist, milleks on riigi territooriumil ebaseaduslikult viibivate kolmanda riigi kodanike tõhusa väljasaatmis- ja repatrieerimispoliitika kehtestamine; Euroopa Kohus lisas, et selles osas nähtub nii Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõikest 3 tulenevast liikmesriikide lojaalsuskohustusest kui ka eelkõige direktiivi 2008/115/EÜ põhjenduses 4 toodud tõhususe nõuetest, et selle direktiivi artikliga 8 liikmesriikidele pandud kohustus – viia selle artikli lõikes 1 kirjeldatud asjaolude esinemisel läbi väljasaatmine – tuleb täita võimalikult kiiresti; ning et seda kohustust ei ole aga täidetud juhul, kui väljasaatmine hilineb asjaolu tõttu, et pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esimeses astmes rahuldamata

jätmist ei tule eelmises punktis kirjeldatud menetlust jätkata mitte selles staadiumis, milles see katkes, vaid seda tuleb alustada algusest.

- 26 Käesolevas asjas leiab Cour de cassation (Belgia kassatsioonikohus), et esitatud väite puhul on vaja tõlgendada direktiivi 2008/115/EÜ artikleid 6 ja 8.
- 27 Seetõttu otsustas nimetatud kohus enne otsuse tegemist esitada Euroopa Kohtule järgmise küsimuse.

5. Eelotsuse küsimus:

- 28 Cour de cassation (Belgia kassatsioonikohus) peatab menetluse, kuni Euroopa Kohus on vastanud järgmisele eelotsuse küsimusele:

Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel artiklitega 6 ja 8 on vastuolus riigisisene õigusnorm, mille kohaselt riigis viibimise õiguse andva loa väljastamine ajaks, mil vaadatakse läbi meditsiinilistel põhjustel esitatud elamisloa taotlust, mis on tunnistatud vastuvõetavaks eespool täpsustatud kriteeriumide alusel, tähendab, et kolmanda riigi kodanikul on õigus nimetatud taotluse läbivaatamise aja jooksul riigi territooriumil viibida, kuigi ajutiselt ja ebakindlalt, ning et sellise loa väljastamine tähendab, et varem varjupaigamenetluse raames tehtud tagasisaatmisotsus, mis on selle loaga vastuolus, loetakse vaikimisi tagasivõetuks.